

Plats på scens utvärdering av pilotprojektet

Clowner inom vuxenpsykiatrin

PLATS PÅ SCEN, ID FÖRENING

Inledning

Plats på scen, ideell förening har under hösten 2015 och våren 2016 genomfört projektet *Clowner inom vuxenpsykiatri* vid psykkliniken på Västerviks sjukhus.

Projektet är ett pilotprojekt under projektet *Hälsa och kultur i hälsolänet Kalmar* som Regionförbundet och landstinget i Kalmar län har initierat.

Projektet har genomförts i samverkan med Riksteatern Kalmar län och Västerviks Riksteaterförening.

Sjukhusclownerna som ingått i projektet har lång erfarenhet av arbetet som clown i vården, främst från barnklinikerna men också från arbetet på BUP och äldreboenden. Clownbesök på psykiatriska vårdavdelningar för vuxna är ett helt nytt arbetsområde och besöken är de första av sitt slag i Sverige.

Under projektet har clownerna besökt psykklinikens alla fem avdelningar, där ingår både allmän- och rättspsykiatri; både patienter som vårdas fritt eller med psykiatriskt tvång (LPT eller LRV.)

Totalt har det blivit 10 föreställningar och varje avdelning har fått besök av clownerna vid 1-3 tillfällen.

Föreställningarna har ägt rum i respektive vårdavdelnings dagrum.

Clownerna har improviserat fram föreställningarna i interaktion med publiken innehållande bland annat magi och musik. Föreställningarnas längd var ca 30 minuter.

Det var frivilligt för patienterna att vara med under föreställningarna.

Alla patienter och tillgänglig personal, inklusive resurspersoner som läkare, kuratorer, sekreterare med flera, blev inbjudna till clownföreställningarna. De patienter som inte ville vara med kunde stanna i andra delen av avdelningen eller vara kvar på sina egna rum.

Projektets mål var att:

- ☐ Undersöka vad som sker i mötet mellan clowner, patienter och personal.
- ☐ Mötet med clownerna ska ge en högre grad av välbefinnande.
- ☐ Visa på ett samband mellan kultur och hälsa.

Våra tankar inför projektet

Inledningsvis var det inte helt självklart för oss clowner att gå in i projektet.

Även om vi hade flera års erfarenhet av arbetet som clown i vården, främst från barnklinikerna men också från BUP och äldreboenden, så hade vi svårt att föreställa oss hur clownerna skulle tas emot på en psykiatrisk vårdavdelning för vuxna.

Vi ställde oss frågor som:

Hur dåligt mår patienterna? förekommer det mycket våld och hot? hur kommer patienterna reagera på clownerna?

Efter ett möte med Svante Bäck som är överläkare på psykkliniken Västerviks sjukhus, bestämde vi oss för att anta utmaningen att som första sjukhusclowngrupp i Sverige besöka psykiatriska vårdavdelningar för vuxna.

Svante beskrev att patienterna såklart mår dåligt men att det finns ett stort behov av skratt och humor, att det sällan förekommer våld och hot på avdelningarna och att idén med clowner inom vuxenpsykiatri är för bra för att inte testas.

Vårt tillvägagångssätt

Att möta en ny målgrupp inom vården var utmanande för oss. Även om vi hade erfarenhet av att möta barn, ungdomar och äldre hade vi svårt att föreställa oss hur vi skulle tas emot av patienterna på vuxenpsykiatri.

Som sjukhusclowner är vår utgångspunkt att alltid se det friska i varje individ, att vara lyhörda för situationen och att bemöta varje individ med respekt. Med den utgångspunkten gav vi oss in i projektet med stor nyfikenhet.

Vi bestämde oss för att göra besöken på vuxenpsykiatri i form av clownföreställningar i avdelningarnas dagrum. Alternativet hade varit att arbeta med individuella möten där clownerna besöker och interagerar med patienterna inne på deras rum.

Vi ansåg att det var viktigt att patienterna själva fick bestämma om de ville träffa clownerna, och de patienter som valde att inte delta hade möjligheten att vara kvar på sina egna rum eller stanna i andra delar av avdelningen.

Vi satte upp ramar för hur vi ville genomföra föreställningarna. Att med sång och musik göra entré på avdelningen, presentera oss och hälsa på alla i publiken. Därefter improvisera fram en föreställning i interaktion med publiken innehållande bland annat magi och musik innan vi med sång och musik gör sorti.

Vi valde att begränsa föreställningarnas längd till ca 30 minuter.

Resultat

Inför vårt första clownbesök på vuxenpsykiatri kände vi av en viss spänning. Miljön var ny för oss och de flesta av de vi skulle möta hade aldrig tidigare stött på clowner som ett inslag i vården. Hur skulle de reagera på oss?

Vi passerade flera låsta dörrar innan vi kom in på avdelningen, vi var förberedda och fokuserade på vår uppgift.

Det vi mötte var ett dagrum där patienter och personal, kvinnor och män i olika åldrar satt bredvid varandra med förundran i blickarna. Stämningen mjuknade upp och små leenden började spridas i rummet.

Vi märkte snabbt att det inte var någon större skillnad att vara clown för vuxna med psykiska sjukdomar jämfört med att vara clown för barn eller äldre. Vi är alla människor med samma behov. Som clowner i vården är målet att anpassa vårt artisteri till den specifika situationen och ur clownens naiva utgångspunkt, som är nära till fantasi och lek, bemöta alla människor med respekt.

Vi upplevde att formen av en ca 30 minuter lång clownföreställning i dagrummet på respektive vårdavdelning fungerade väl.

Det genomsnittliga publikantalet på föreställningarna var 12 personer och publikantalet varierade på grund av beläggning, bemanning och patienternas dagsform.

Klinikens fem vårdavdelningar skiljer sig åt en del och de mest positiva patienterna var kanske de som hade längst vårdtider, både inom allmänpsykiatri och rättspsykiatri.

Patienterna har bjudits in till att vara delaktiga i föreställningarna genom att bland annat önska låtar, sjunga, spela rytminstrument och assistera trolleritrick.

Nedan följer exempel på reaktioner som clownerna fått:

När clownerna kom in på en av avdelningarna möttes de av en patient som hastigt lämnade dagrummet. Efter en stund kom han tillbaka med en glittrig hatt som han satte på sitt huvud. Clownerna öste beröm över den fina hatten och senare lånade patienten ut

hatten till en av clownernas trolleritrick.

En patient sa med glimten i ögat att clownerna passade bra in där, att de såg ut som ordinära patienter.

Vid två tillfällen besökte clownerna en avdelning där patienter som får rättspsykiatrisk vård bor innan de är redo att komma tillbaka ut i samhället.

De fick ett mycket varmt mottagande och när de skulle avsluta sa en av patienterna:

- Nej, ni ska väl inte gå än?!

- Nej, sa clownerna och fortsatte en stund till.

När clownerna kom tillbaka en månad senare blev de tvungna att avbryta sin inledningssång för att ta emot aplåder och visslingar.

När den ene clownen skulle gå tog en av patienterna honom i handen och sa:

- Jag har aldrig varit med om något liknande.

Clownen frågade då om han tyckte att det var bra, varpå han svarade:

- Det var hur bra som helst!

Ett par patienter som knappt kan någon svenska har ändå deltagit och uppskattat föreställningarna.

Det finns patienter som valt att inte vara med vid clownernas besök och de ska ha sagt:

- Jag vill inte se clowner

och

- Jag har ingen lust nu att komma

Trots att det i projektbeskrivningen står att pilotprojektet ska redovisa resultatet från hälsotillståndsenkäten i sin slutrapport har det inte bedömts möjligt, eller ens önskvärt, att ge patienter eller personal enkäter.

En förhoppningsvis positiv effekt är svår att mäta. Alldeles för få patienter, kort påverkanstid, rädsla för enkäter samt att många som ligger inlagda idag mår så dåligt att de inte klarar en enkät utan istället blir rädda och förvirrade.

Det går heller inte statistiskt att koppla eventuell förbättring, minskat medicinbehov mm, till en enskild faktor som Clownprojektet.

Vi tror att projektet förutom individuella upplevelser gett en känsla av att här är allt möjligt, lärdomen att patienter och personal kan göra detta ihop, "vi och dom" kopplas ur för en stund.

Vi upplever att mötet med clownerna gett en högre grad av välbefinnande och att det därmed finns ett tydligt samband mellan kultur och hälsa

Projektet har visat att clowner i vuxenpsykiatri fungerar väl och uppskattas av många.

Alla inblandade anser att vårdmiljön och vardagen idag är för tråkig och detta är ett sätt att påverka fenomenet. Alla inblandade är också positiva till en eventuell fortsättning av *Clowner inom vuxenpsykiatri*.

Plats på scen vill avslutningsvis lyfta fram vikten av eldsjälar för att ett nyskapande projekt som *Clowner inom vuxenpsykiatri* överhuvudtaget har kunnat genomföras.

Överläkare Svante Bäck har ett brinnande engagemang för kultur i vården och har varit en viktig länk mellan clowner, patienter och personal.